

Azərbaycan teatr tarixinə adını qızıl hərflərlə yazdırmış Qafqaz gözəli

LEYLA BƏDİRBƏYLİ

Leyla Bədirbəyli Azərbaycanın teatr və kino tarixində parlaq iz qoymuş böyük sənətkardır. Onun zəngin yaradıcılığı və Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyi töhfələr unudulmur. 1937-ci ildən 1942-ci ilə qədər Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının Mahnı və Rəqs Ansamblında solist kimi fəaliyyət göstərən sənətkar musiqi sənətində də uğur qazanıb. 1942-ci ildən etibarən Azərbaycan Akademik Dövlət Dram Teatrında çalışaraq 33 il ərzində bir çox unudulmaz obraz yaratmışdır. O, səhnədəki təbii oyun tərz, dərin psixoloji məzmunla zəngin obrazlar yaratma bacarığı ilə tamaşaçıların qəlbinə yol tapmışdır.

16 yaşında olarkən Fərac Cavanşirov-la ailə quran aktrisanın Cavanşir adlı oğlu dünyaya gəlmişdir. Lakin bu evlilik uzun sürməmiş və cütlük 1940-cı ildə boşanmışdır. 1942-ci ildə Leyla xanım Kamil Aslanovla ailə həyatı qurur və bu nikahdan iki qızı dünyaya gəlir. 1947-ci ildə Lalə və 1964-cü ildə Bikə. Həyat yoldaşı aktrisanı çox sevmiş, sənətkarın nəvəsi müsahibələrinin birində deyir: "Babam ata necə qızına baxırsa, nə-nəmə elə baxırdı. "Kubinka" tərəfdə təndir çörəyi bişirirdilər. Hər səhər babam gedib o çörəkdən alırdı ki, Leyla xanım boyat çörək yeməsin. Babam 3-4 gündən bir evə qızılgüllər gətirirdi. Nənəmin güldanı heç vaxt boş qalmazdı. Xarab olan kimi, yerinə təzə güllər qoyulurdu". Lakin həyat Leylaya ağır zərbələr vurub. Həyat yoldaşı Kamil Aslanov Ukraynada, bir il sonra isə böyük qızı Lalə faciəvi şəkildə maşın qəzasında həyatını itirir. Bu itkilər sənətkarın həyatında dərin iz qoyur. Ağır itkilərinə baxmayaraq, Leyla xanım özünü sənətə həsr edir.

Hələ 16 yaşı tamam olmamış Filarmoniyada onun üçün rəqslər səhnələşdirilib. "Toy" və Əlibaba Məmmədovun "Bir dənəsən, bir dənə" rəqsləri məhz onun üçün nəzərdə tutulub, həmçinin bu illərdə "Ayna" filmində də çəkilib. 1941-ci ildə Leyla xanımı Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrına dəvət edirlər. Onun ilk tamaşası isə Rəsul Rzanın "Vəfa" dramı olub. Leyla Bədirbəyli Üzeyir Hacıbəyovun dəvəti və təşəbbüsü ilə 1945-ci ildə "Arşın mal alan" filmində də çəkilib.

"Arşın mal alan" filmindəki Gülçöhrə rolu ilə qazandığı uğurlar onun yaradıcılıq yolunun zirvələrindən biri hesab olunur. 1945-ci ildə Rza Təhməsinib "Arşın mal alan" filmi çəkərkən Gülçöhrə obrazı üçün aktrisa axtarırdı. Üzeyir Hacıbəyovun tövsiyəsi ilə Leyla Bədirbəyli bu rol üçün seçilir. Leyla Bədirbəylinin cazibədar xarici görünüşü və istedadı Gülçöhrə obrazını ekranda canlandırmaq üçün mükəmməl seçim idi. "Arşın mal alan" filmi qısa müddətdə beynəlxalq şöhrət qazandı və Azərbaycan musiqili komediyasının parlaq nümunəsi kimi dünya kinosunda xüsusi yer tutdu. Filmə görə Leyla Bədirbəyli 1946-cı ildə SSRİ-nin "Stalin mükafatı"na layiq görülərək böyük uğur əldə etdi.

Leyla Bədirbəylinin gözəlliyi və sənətkarlığı yalnız kinosevərlər deyil, rəssamlar tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmişdir. Görkəmli Azərbaycan rəssamı Vəcihə Səmədova "Aktrisa Leyla Bədirbəylinin portreti" adlı rəsmi ilə onun sənət irsinə və şəxsiyyətinə olan hörmətini ifadə etmişdir. Bu rəsm əsəri Leyla Bədirbəylinin incəsənət aləmindəki əvəzolunmaz yerini təsdiqləyən nümunədir. Azərbaycan kinosunu beynəlxalq arenada təmsil etməsi, Üzeyir Hacıbəyovun musiqi irsini geniş auditoriyaya çatdırması və Vəcihə Səmədovanın sənətinə ilham qaynağı olması Leyla xanımın sənət yolunun əbədi yaddaşlarda qalmasını təmin etmişdir. İosif Stalin onu "Qafqaz gözəli" adlandırmışdır.

Leyla xanım həm teatr səhnəsində, həm də kinoda yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. V.Şekspirin "Otello" əsərində Dezdemonə, C.Cabbarlının "Almaz" və "Od gəlini" əsərlərindəki obrazları, eləcə də İ.Əfəndiyevin "Mahnı dağlarda qaldı" əsərində Fəxrəndə rolu ilə teatr tarixində unudulmaz iz qoymuşdur. Kinoda isə onun ən məşhur obrazı "Arşın mal alan" filmindəki Gülçöhrə rolu olmuşdur. Bundan başqa, "Koroğlu", "Dəli Kür", "Mən ki gözəl deyildim", "Sevil" və digər filmlərdə canlandırıdığı obrazlar Azərbaycan kinosunun inciləri arasındadır. Leyla Bədirbəylinin zəngin irsi onu Azərbaycan kinosunun ən önəmli aktrisalarından birinə çevirib. Onun çəkildiyi filmlər arasında "Asif, Vasif, Ağasif" (1983), "Aygün" (1960), Azərbaycan kinosu-80 (1996), Beş dəqiqəlik konsert (1941), "Bizim küçə" (1961), "Bizim küçənin oğlanları" (1973), "Böyük ömrün anlarında yaratdığı obrazlar" (2006) vurğulamaq olar.

1959-cu ildə Azərbaycan SSR Xalq artisti fəxri adı ilə təltif edilən Leyla Bədirbəyli, həmçinin SSRİ (1946) və Azərbaycan SSR (1972) Dövlət mükafatlarının laureatı olmuşdur. Bu mükafatlar onun yaradıcılığına verilən yüksək qiymətdir. Leyla Bədirbəyli 1999-cu ildə Bakı şəhərində vəfat etmiş, Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur. Onun zəngin irsi Azərbaycan mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsi olaraq yaddaşlarda yaşayır.

Nurcan SÜLEYMANOVA,
"Respublika".